

En accedes ad seruitute dei: sta in iusticia
 et timore: et para anima tua ad tempta-
 tione. **D**ese woerde bescrijft ihesus
 bysdrach soan in ecclesiastico in de ander
 re Capittel ind sijn aldus in dinstsche. **E**ynt Wilcu
 gaen to den dinstsche gacds: so staet in rechte
 dinst ind in anxt ind bereid dijn ziel tot beka-
 ringen: **M**ijn lieue Eynt die bekeringe driue ons
 to gaen tot gode want got gestaet si op ons to
 come tot onser purgation ind ons to reynigen
 van sinde. **M**er die byant warde si myt sinre
 valscher mydichheit: om ons to bedriegen ind sin
 den to brengen. **I**nd als hi den mynsche myt
 bedriegen en kan myt apenbare vleischelike be-
 keringe: so arbeide hi daer na dat hi on ind myt
 nama die geestelike ind georde de mynsche beka-
 re mach myt bedriegen ind verborge geesteliken
 bekeringe: **A**ls myt anbedringe va ongelouen
 van wanhope ind va den geest der blaffemien
 Als dat den mynsche duncte wat he doet dat hi gode
 laster doet. **D**ese bekeringe so als een yngel leerre
 spreect in de buche des geestelike voertgangs: die
 sijn de geestelike mynsche alto scharp. **Z**waer ind heel
 Ende die boese geest pleech gern de mynsche daer toe
 to halde dat hi si bedect ind verbergh. **E**n hier om
 die va dese ind va alle andere bekeringe verloest wil
 dese die miut die optmuedelike apenbare in rechter
 gelatetheit ind gueder besochter luyde woerd to gelouen
 ind oer raeds to volgen. **D**ie rechte medicijn dese
 bekering to verbyne: dat is dat wi den myt ont-
 slien noch ontgaen en moege: noch myt wederuech-
 ting noch myt verdringing noch myt disputering in
 onse herte myt goet rede daer tege to sucke ind meyne
 si also to verdrue: dat is om myt. **W**ant woec wi meer

dencken dat wij grote sinde daer in duen ind onss
selue verslaen ind bedructe ind myt der bekeringe
disputieren: So die stercker ind kradiger werden
tegen onss hier omb en sal me der myt achte noch
ontsien mer me sal die moeyens des ynvals ind
der gedechte verduldelick lyde. Want me des an
ders myt en mach verbyne noch verdrijue dan
myt otmuediger gelataheit ind verduldelick to
willen lyde alle dat got op onse gestuete in deser tijt
ind in elckheit. **C**heck spreect een leere. So wie
belast wordt myt desen bekeringe ind daer va gern
verloest ind gebrijet wil wese die sal ernstlick mer
ke dat sijn ziel gheen sake en sijn aldusdangger beka
ringe: dan die boese vyant die onse lieue heren
weende to bedriegt ind sprach. **A**lle dese dynghe wil
ick dy geue. is dattu my anbedest: die brengt dese
ynval ind bekeringe in de mynsche ind daer omb
sal me die versmade ind waer myt achte ind spre
ke. **W**ant va my du boese bedrieger: dit sijn dyn
valsche yngewinge ind bedrieging. **I**ck en acht der
myt ind ick en hald my daer myt an ind spreke voert
tot onse lieue heren: lieue he ihesu xpe ick wil yo dyn
eyge sijn laet my myt myt alle verbyne. Niemat
en mach verbare bliue die sich vast an onse lieuen
heren halde kan. **E**nde want dan die vyant dese boese
ongeloevinge ind mysschapige gedachte in de mynsche
brengt. So dunckt den mynsche dat hy ongelouich
ind mysschape is: dat nochtant myt en is. **W**at me
myt de wille begert ind meynde to geloue ind to
hape. **I**nd sonder wille en mach me myt sundige
ind als dese geweldige bekeringe va ongeloue ind
mysschape lyde. so leeght die hape die verdienstlick is
in de goede wille. lyckertons: als die leuedige bernede
kale onder der aschpan bestopt ligge. **I**nd als de myn

een mynsch

140
schen dunckt dat hy mynhaept ind syn wil myet en is
So heft hy in der waerheit die vrucht des hape in den
guede wil Want hy myet en meynt to dienen in syne
wercke tege den hape Ind als die guede wil so starck
is dat die mynsche myet en meynt to dienen dat tege
die gebade gueds is. Doe starck of gelveelich dat
oec dan die bekeringe des mynhaeps an come So
mach hy genslick ind sekerlick betruwe hebbe der ewi-
ger selicheit Al storf die mynsch in deser mystroef-
tiger vernederlicheit myt ene guede Wille: hy solt
behalde bliue Ind sinderling die also seer begaefst
sijn myt vnbediger volcomenheit: dat oec waerlick
dunckt. Al wiste sy waer voerwaer dat sy eldelick
verdient solde werde: Sy en woldt nochtat nien
mer dienen tege die gebade ind de niet gueds Ind geen
guede wercke daer omb to late Ind ene gelijck omb
alre kerstene volcomenheit to arbeide. **Mij dunckt**
dat dese mynsche: sekerre staen: groter selicheit to
gebruycke myt dese guede Wille: Al worde sy har-
delick ind seer becaert: myt morende van mynhaepe
dan of sy mynkel dede. Want die vyant dese boese
bekeringe ind omynselichede gedachte in oec brenghet
tege oere Will. Want me en kan des de vyant myt
verbiide Ind dit betuyget **Iohannesachimachus** daer
hy aldus spracst. Die de boese gheest beneme wil
dat vnruide of vnbrengende quader gedachte: die is ge-
lijck den ghoene die den wynt des hemels besluypet
Wil in syne schoot. Mer wille hy de vyant ind syn
bekeringe verbiide: so is ons noet. dat hy dese boe-
se vndall: voer gheen suide en halde Ind dat die
verduldelick lijde: **fecht** of die vyant al spender
ogen of geuulender wys ene mynsche lijde an
de mit slege ind wonde Ind so wie anders meynt
tege dese bekeringe to strijden. Die is gelijck de ghoene

die den blysem myt crachte myt de hande halde wil
Ind wec wael dat dese bekeringe druckelich ind pijn
lic sij ind onuerdrechtlich En sij nochtant sijn
derling bruchber: Als die leerre van de geesteliche
voertganc spreect Dese bekeringe en sij myt
schedelich mer drucklic Ind ducht wyl sij in een
voerbacdschap van groter toekome der genade auer
myts dat die sijnde gereynicht werde Die ghoen
die myt deser seliger bekeringe bedrucke ind be
swart sij de moege seler sij dat sij myt verston
ne en moege werde also lang als sij myt opsat myt
den wyl begere to hape ind to geloeue Ind dat is
wael to hape: dat sij dese guede begerte myt verlic
se en sullen also lang: als sij oerre sijn mechtich sij
Ind ontbreck daer yet an auer myts grote druck ind
zwarenuedichheit oers harte ind oers hoes Ind auer myts
groetheit oers lydens: als dan in onbetenheide een
mystraelich spreke of ander selse wijsse heide: dat
en sold oen die gerechte got myt tijen noch wijte
Is to hape dat die ghoen die in dese onuerdrechtliche
lyde geperst werde Ind die wijen perse aldus myt ypo
chisa trede: myt cristo moge spreke O got mijn got
waer om hebste my gelate: dat sij in dese lyde sullen
bereet werde vuerkeure kynder gades to werden
Want sint Iohan spreect: in der hemelcliker openba
rynge aldus Die ghoen die ick myn: die berispen
ind castij sij Ind die apostel paulus seght In geiselt
al sijn kynder die in ontfact Ind troestelic est dat
die propheet dauid spreect Die druckelich ind druck
der rechtuerdiger sijn voel: Ind van alle liest in die heer
verloest Hier mede verbynt me all bekeringe: dat
men gelijck sta: in de wille gades Ind got alleen neme
in alle dyng Ind al dyng van oen ontfang Also als
die son schaeuwe is dan die starne: Also is verduldenheit

144
141
in lieden edelre dan enich guet werck. Ind also menich
lof ind danck als die mynſch in ſyne liede gade geeft also
menich ſchet: ſchijnt hy de byant in ſijn hart. **P**uckſon
als de mynſche dūnct. dat oen got vergette heft myt alle
gelate: **H**o boent hy in de herte ons here ihesu xpi

Want die boefe gheeft niet alleen die guede myſche
en arbeit ind pijn to treke to ſunde: mer aet
daer na ſteet: wae hy oere toekier ind vrede oere herte ver-
ſtoere mach. **H**ier omb ſo brenge hy oen menige fantaſie
ind bekering to boeren. Ind ſunderling werde voel geſte-
liker mynſche angebuchte ind gepynicht myt ewigueling
in der geloue: hier omb want die de wachſtige gelo-
ue is een fundamet alre heilicheit: ſonder bulcke geloeff
niemat gade behegchick en mach weſen. **H**ier omb tot
profyt ind orber alre geſteliker myſche: ſold ick gern
waertbrengen ind toene myt der hulp ons here ihesu xpi
waer an een ygelick blenck prucue mach: dat onſe ge-
loue guet gants ind waerachtich is: Ind ſonder ewiguel
bit gade geulate: daer toe heb ick gename ſes reden

Die yerſte rede is dees. **E**n waer xpc onſe lieue
here myt gelbaer got ind mynſch ind gade ſoen
ten hed myt moege weſen: dat die ſelue mynſch die also
ſer verſmaet ind verſtoet was va der werlt. Ind ſo
yemerlike verſmade doet leet: dat die mynſch na ſynne
doet tot ſo groter glorie ind ere ind werduſeit come
ind verſeue ſold werde: dat me oen anbede ſold ind
anbedet all die werlt daer voer got. Ind hier va ſpreect
ſat **Augustijn**: Dat dat waets kaern myt onuerdrecht
liker pine ind laſter geſayt muet werde: dat na-
maels auer al die werlt myt wonderliker glorie
sprute ind waſſe ſold. **H**ier va ſpreect ſat **Bernart**
aldus. **A**l ware die mynſche die xpc dede op entrick
gotlick ind groet: **V**achſant ghyng dat baue al: dat he
auermys een luttel ſympelre mynſche verborpene

all die werlt ind al oer hoedheit of heerfchappijc
aen selue onderworpe ind onderdanch maecken
gade. Ind in **I**hesu xpm geloeften. **A**lso oest so doen
derlike. dat onse geloue begrepe heft ind so hoge bi
ue mynschelicke verstantens. So dat dat mynsche
like herte nimmer en hed daer toe moege komen
dat to geloue. En heds got myt sunderling myt
aenernaturlike licht sijne gotlicher gracie ind sijne
ynuliers ind sijne apenbaringe. daer toe getagen
ind verbeet: dat to geloue. Ind hier an moege
wij prueue: dat doe dat onse geloue hoger ind don
derliker is: Doe dat y een meere ind een gelba
rachtiger teke is: dat die bit gade geblate is

Die ander rede: In wulker wij merke moege
die waerachticheit onser geloue is deet want
onse geloue heft so veel veruolging ind wederstoets
gelede ind noch all dage heft. En en hed myt moe
ge boert gaen noch moege staende bliue: en hed
sy got myt myt sijne gotlicher moegtheit onthal
de. Want onse gelooff was tege verkertheit der
waerde ind tege list ind schallichheit des boes geestes
tege wysheit der filosofen ind konst der clerke
ind tege den romere ind oer gaede ind ongeloeff
Dese ware al tege onse gelooff ind wederstonden
sy myt al oerre macht. Nochtant so bleef sy staen
ind sy en konde der myt verdriue. **D**ie romer
die all die werlt bedwinge hadde ind aen ondedanch
gemaecte. En en konste onse lieue here disaylyn
myt verbyne noch onse geloue verdriue. Mer
hoe sy die meer veruolghde ind ambuchte doe
sy meer wies ind wijder gebreide wart. Ind die
diene onse lieue here verstone verstone die ro
mer ind maecke sy oen onderdanch ind dat en kond

myt geschynen day vā der macht gada

Die derde rede is **D**ie eerste geloue leert
 ons die vā die werlt mē al die genuechte der
 werlt sulte versmaede **I**nd oer ere mē ryckheit
Ind sulte ons selss vertijen **I**nd onse licha mē cas-
 tijen mē mē penitencie **V**erdructe **I**nd wat dese
 geloue: **D**e vleesch mē den bluede en tegē is **S**o en heb
 so grote hoop der mynsche daer mē to moge come
 die geloue to halde **E**n heb sū got dā mē toe ge-
 bracht auermēts vnlēdige brede **I**nd sueticheit
 mē smake mē der geloue: die storite mē oer ziele: daer
 sū vā hēne so vā getroeft mē verlicht ware: dat oen
 licht was to versmaen al die genuechte deser werlt
Als men dat boel boel beuonde mē vernāme heft
 an den heilige mē grote clerke: die ten yerste vā
 onser geloue mē en ware: **I**nd die geloue mē
 elke dā sū mē opgebuedt ware achter lichte mē ver-
 smade **I**nd quame tot onser geloue **I**nd bleuen
 daer so vast an: dat sū lieuar gelede hebbe hon-
 dert dode: dā een oēblich vā onser geloue to-
 wiken **I**nd ware so rijckelich vā gade getroeft: dat
 sū onderwilt die marteli mē pijn mē en suelde
Ind aldus beuēde vā: dat boel mysche gelēst hebbe
 mē noch sū: die so grote vnlēdige sueticheit ge-
 buel hebbe **I**nd noch geuēle: dat en dese werlt
 mē alle werltliche dinge **I**nd al genuechte deser werlt
 een monemē mē een drup sū **I**nd dese gracie mē
 genade hebbe sū ontfange auermēts geloeft mē her-
 telike liefde mē myne die sū to gade hebbe gesadt
 mē noch hebbe **H**ier bit so moge vā merke dat
 dat **C**ristus een geluac got is **I**nd gade soen: die
 der mynsche harte also ontfinge mē gotlicher
 myne mē tot oen trecht: mē vnlēdige spreke

ind vermanne ind doet oen versmaede die werlt: ind
al dat begheerlic is: ind myne ind kene dat daer
ellich is. ind sy bebynde ind voersmaede dat elliche
leue. **H**ier van seght sint Gregorius. Dat kon
derlyt dat Christus onder al syne myrakels gedaen
heft: dat is dat hy die harte der sinder meer tot
om toech ind betende ind corrigerende sy myt sachtmoe-
dicheit: dan myt veruereyn. hy en hold myt ont-
sien wesen als got: mer hy gaf den luyde yn: dat
sy oen myne solde als oere vader. **H**ier op seght sint
Augustin aldus. Wie solde so grote hoop der mysele
die so bereet ware to de sunde: hebbe moge brenge
to halde onse geloue ind elche: die doch de blesch
ind de bluede myt alle yntge is. dan got alleen

Die vierde rede is: Dat got so menich myra-
kel heft gedaen: omb onse geloue to stercken.
ind accht die ghoen die alre vast in den geloue hebbe
gelbest: die hebbe alre meest myrakel gedaen. **H**ier
op seght een heilich leerre gelichte Richard de sa late
Victor aldus. Och of die heide wolde versyne ind
die voede merke wolde ind verstaen: myt woe gro-
ter sekerheit wy myt onser geloue come mogen
voer dat ordel Christi: **N**ochte wy myt to gade spreke
ind segge. **H**ere is onse geloue logenachtich ind bedriech
so sijn wy va dy bedrage: waer omb hebste dy so veel
myrakel gedaen: die myemat an hed kune geduen
hedstu der myt gekracht. ind dese dynge die onse gelo-
ue ynheft. sijn onse gheue va de ghoene: die va der
fonteyne der heilichheit ware: die die werlt versmaet
ind myemat ontfage. ind die dat myt de laue belef-
de. ind onser geloue wil gestorue sijn. **A**ls sint pau-
wel. die tot den derde hemel getage was ind ander
grote geleerde klerke ind belefde myschen: die dach

143
74/3
md nachst gearbeidt hebbe omb onse geloue to streden
Die vyfte rede: daer die waerheit onser geloue by
geopenbaert wordet. **D**at is dat onse geloue
md elke verbuydt: al dat sundich is. **I**nd al dat quaet
md oneersam md valsch is. **I**nd al dat tege rechte recht is
md tege bescheidenheit. **I**nd leert ons al dat eersamluck
md doegdelich is. **E**n anede dat elvige leue. **I**nd de qua
de die elvige pijn. **E**rstus verluicht onse versten
tens da byne myt syne heilige geest. **I**nd ontfont
onss begerte myt godliker myne. **I**nd duet de mynsche
vertien all eigens wille. **I**nd verheft dat gemuede
tot hemelsche dynge. **I**nd maect de mynsche rijck in
doeghden: md stant tege alle befaringe md ondoegh
den. **I**nd duet oen smake sueticheit des geests. md vrucht
der doeghden. **I**nd veremicht de myt om seluen. **M**yt
rechte moge wy gern in oen geloue. md oen mynen
md diene: die aldus aueruluedich sijn vriend begaefte
Wij bouynde waer: so waer die mynsch vaster is in der
geloue: so oen bet smaccht md die dienst gaeds. **I**nd
to wat tyde ene abijuel in der geloue: dan is oen die
dienst gaeds onsmakelich md een verdriet. **I**nd dat is een
teike: dat oen die byant yngebracht heft abijueling.
in der geloue. **H**ier omb lieue mynsche laet ons vaster
geloeff hebbe md myt elvuelen.

Die seste rede md die leste is dese: dat all die scrifte
md al dat die prophete voer gesprake hebbe da
messias: die de voede in der alder. **E**n: dat heft cristus
al volbracht. md is in oen al volcomelich gesticht. **I**nd
aldus is cristus die waerheit: daer all die figure: die
voer propheetert md gescreue ware tot ene eynd gebracht
heft. **I**nd hy is die ghoe: daer die heilige geest daer
die prophete auer menich yacer to voere yngaf md
da byne begaefte: dat sy da sijnre toekomst md da

syne heilige leue md leringe md sijne passien
md syne bittere doet prophetaere md scrijuen
solde. **I**nd hier omb en sal nyemat eijuelte. **O**us
tud en is die gelbare gades soen: die ons den wech
der waerheit geleert heft md bebyst. **A**ls dat hy
sulle wefe oetmuedich. verduldich md reyn va harte
Ons selue myt achtende. md al vergenickeliche dyng
versmaden md verduldich m onse lyde to sijn. **I**nd al
onser vleisliker genuechte to sterue. md oetmuedich
md ynich m onse gebete to sijn. **I**nd hier va seghe
sint Augustyn. **D**at Christus was een gelbarachtich
got md mynsc h md een leere der waerheit. **W**ant al
dat hy leerde dat men versmaede sold dat heft hy sel
uer versmaet. **I**nd al dat hy geboet to diem md liden
sold: dat heft hy seluer gebaen md gelede. **I**nd ald
so qua va den leue. **C**risti md sijne leringe al to gro
te licht va doeghe md heilicheit op ertrick: dat
een waerachtich teike is. dat hy die gades soen is: die
der mynsc herte al va syne verlicht md tot de doegh
den beueghe md trecke.

Ende wat dan dat wonderlyke een dat hy geloue
m onser geloue: dat is dat hy geloue. dat m de heilige
sacramet is. **C**ristus gelbaer got md mynsc. **I**nd omb
dat menigerhand bekinge md eijuel de mynsc
hier va duchtich in bellet. **S**o is to weze dat die gheen
die dat to recht wold an sien md merke: so en is daer
gheen eijuel an: **C**ristus got md mynsc en is gelbaer
lick m de heilige sacramet. **I**nd dat mach me priue
md bebyse aldus. **W**ant al heilicheit va begyn der
werlt. is gefondiert. gebestet md gewortelt m die
passie md lyde md m den doet onse here. **J**esu xpi. **W**at
alle die dienst md ofering. die myt sijne doet ver
enicht is. die beueghe gade md geen ander. **I**nd hy heft

144

gebeft da anbegyn der werlt. yn teken mid in figure
 Want al die offerhand die die goede doertijds deden
 da offe da kaluere mid andere beeste. dat waren al
 voer gaende figure da der passien mid de doet onfhe-
 ren. **I**nd van der weder offerhande die Christus duen
 sold an den holt des cruyts. **I**nd hier omb doe Christus
 op cruytich kome was. do gaf hy der voedscher elken
 onf wat sy was een figuer mid een voer teken onfer
 geloue. **I**nd want dan Christus die waerheit was. **S**o wold
 hy dat men voert meer an sijn passien mid an sijn doe in
 der waerheit ofene mid oen dyene sold. **I**nd tot deser ofe-
 myge mid dienst to geschynen mid to duen: **S**o en mocht
 men gheenre subtilite wout gebynde: dat Christus seluer
 geordmyert mid gesat heft. **W**ant die subtilite wout mid
 die mynstste beghynndicheit die men gedyncke mach ys:
 dat den Christus vleisch eten: mid sijn bluet dryncke in den
 heilige sacramet. **I**nd auermyns bracht der spysa ver-
 wandelt werde geestlick in hem mid een leue myt oen
 dat een fundament is alre heilichheit. **I**nd al dus so
 seyndt onf lieue here ofe hemelsthe vader al dage
 in dat ampte der heiliger myssen sijn enyge ge-
 re soen: die da den priester oen geoffert mid weder
 gesant wordet voer al onse sunde. **W**ant so als sinte
 Gregorius seght: **A**lso ducht als die hostien mid die offer-
 hand des werdighe vleisch mid bluede onf here Ihesu
 xpi de hemelsthe vader geoffert wordet in der mysse.
Also ducht wordet geoffert dat werck onfer verlossin-
 ge mid die passien onf here Ihesu xpi. **M**yt recht moge
 sich verbyde die ghen die dit smake mid beyniden
Ind aldus en sal mynmat wijuelle. **A**l is Christus got
 mid mynsc. **h**y is nochtant gewaerlick in de heilige
 sacramet. **W**ant die ghen die hemel mid erde
 mid al dynt da myt maechte: die mach aect wael

die een substancië verbandelle in die ander Want
oen sijn al dinge mogelijk in onderdaen hier en
seghe siet Anselm? Doe Christus ten hemel ware
wold: in sijn lichsam dat hi an gename had: doe
ne wold in verheue laue die sterne: doe gaf hi
den mynsche dese macht: op dat si oen tegewordich
solds hebbe in moege in de alreer also ducht als
si wille: op dat dat ewelick so geoffert sold werde
in een verborgen teike

Daer hi mede
verloest sijn In want die beloesing der mynschen
sonder onderlaet geschijnde: So wold onse here Ihesus
dat die offerhand der verloesing: ewelick sold sijn
In dat die ewige offerhande: altoes leue in bliuen
sold in onse gedachte in altoes tegewordich sold sijn
in der genade Want also ducht als die mynsche dat hei
lige sacrament werdelick ontfengt: So ducht meervet
die genade guede in oen

En is to wete So hi myn gebueke in meer ge
looue: so boel is onse gelooff to lauchter in
dienstlicher In hier en cest gheen noet Als die myn
sche ten heilige sacrament wille gaen: dat si dan gheen
grote gebuelike gedachte en hebbe Mer yd is genuech
dat me sonder doer sunde si In dat die mynsche gern
guet were in dat si in oetmuediger wese staen in
sich kiere en geeter bleislicher myne der creature yck
na syne vermoege in leuen sijn brande noettrufich
heit: in hier mede cest genuech In is seer nüt dat
wille die mynsche sonder valle in buyte zware sunde
bliue So is oen grote noet: dat si myt deser edele
starcker spijsen: gespijst werde op dat si daer mede ge
trecht werde tot ene geistliche in guede laue In all cest
wael dat sich die mynsche ducht hi in to meniger stont ge
brechtlyk synde in verborne wordet en ondoechsamheit

onbegrijpelijkheid · ongelukkigheit · armoethe · ongeschick
 heit · houderdichheit · onrustichheit · Ind meningerhand
 dinge die myddel make tussche got in de mynsche **Paer**
 omb en sal hy nochtan sich selue myt afstrecte van der
 goetliker spijse: die alleen die ziel spijse · ind starcke mach
 mer hy sal ~~daer~~ mer daer to haeste to gaen **Want** dat
 heilige sacrament is: daer all heilichheit · troest · ind all
 hulpe van kuint ind verborge daer in geleg is **Hier**
 omb die selde guen to der hemelscher spijse: die werde
 verkracht ind oer kracht geet af in oen: an beden
 an gedachte: ind an doeghdeliche wercken **Ind** an ynnel
 diger ind bittendiger oefeninge **Ind** al goede wercke
 sijn oen swaer **Want** der ziele kracht geet oen aff
 omb dat die ziel so selde myt der geestliker spijse onse
 here licham gespijst word **Hier** van segge die propheet
 in de psalter **Mijn** herte is verdorret · wat vergete
 heb mijn broet to eten **Recht** of hy segge **Wold** mijn hert
 is biltet verdorret ind verdroeght · an oefeninge · an
 geesteliche krachte **Ind** an alle doegentliche wercken
Omb dat ick my so lang ontage heb van myne brode dat
 my got gelate heeft op ertrick tot eenre spijse: daer al
 die krachte mijner ziele an ligge ind gesontheit **Ind**
 hier omb to wat tijde sich die mynsche in krankheiden
 buet: so sal hy bliuen tot den weide heilige licham onse
 here: so worde hy wacker ind leuedich tot alle gueden
 dinge **Voer** een mynsch sich buet ind so seuet
 dat hy ghern laue sold na de liefste wille gae: **Ind** dede
 ghern wael ind recht of hy des vermocht **Ind** oen is leet
 dat hy mynschen heeft tege got: **So** mach hy vrijelick
 ind sekerlick gaen to de heilige sacrament **Den** voer
 van sake dat die mynsch myt ene gebynse ind weder
 spenninge muede: **Ind** biddich ind bittendich die over
 tuert of die dinge die oen hynderlick were willichlick

8
Gfende **V**ulcke eenre hand luyde gaen ten heiligen
sacramet in eenre domheit in den wete nyet dat sy
voer hebbe: dan alleen dat sy dūen als ander luyde
Of sy dūen dat wa geloeente **I**nd hange an tijeliche
onūtte dinge **I**nd sy gekt mpt natuerliker liefse
op die creature **I**nd hebbe gern die dinge die daer toe
diene als tabbert heuyt roet. salu schūen in
stocsen in der gelijck **I**nd hebbe voel besegelicht in
renlicht na oere vermoeghe **I**nd hebbe voel eenwillighe
bybliuens die sy wete in bekēne onūt in sūrtlich
to wesen **I**nd make oer consciensy also ruyt: so dat
oer dunckt. dat sy wael moeghe dūen want ander
luyde dūen dat gemeynlich **I**nd hebbe in desen onūt
heide gheen consciensy in ghaen also sy in hebbe ene
guede mūt: dese luyde of mynsche gaen sorchlich
in onsekerlich ten heilige sacramet mer die dat
sekerlich in tot synre ziele selichheit dat heilige sacra-
ment ontfange wil: die mūt sich daer toe bereiden
Gaste mpt beroude synre sūde in mpt byghen **I**nd
mūt sy ongerechte gemuede dinge in guetwillich-
heit also dat sy voert meer nēmer en wil sūdige **I**nd
sy mūt sy graeff versūmens bekēne in beklage
Desen guede wilt mūt all gude mynsche hebbe: of
sy gaen anders ontberdichlich ten heilige sacrament

9
Dat sy voel gueder mynsche in guetwillich die
nyet to vrede en sy: sy en hebbe oer angename
Gfemyng al gedaen: dat sy bedyng of Gaste of ander
angename Gfemyng **I**nd gebrueck oer daer yet an: sy
en hebde al volbracht: **O**o sy in to ontvredē. onge-
late in lichteelich gervuert **I**nd als een ampt arbeit
of onlede to dūen steet: daer gemeyn onber an
leget: **N**ochtant en doere sy oer angemen
Gfemyng nyet late **A**nd wene got daer mede to

146
bertorne of daer omb verduent to sijn of al ver-
laren to hebbe dat sy ye geden

A dāser vrage is aldus antworde na myne
verstaen ind guetdoncke **D**at beleefde yn-
nyge mynsche ind yngetierde mysche: die begeren
hoeghster waerheit ontfendelick to werde: die en
solde an oere wercke gheen eigenschap behalden
noch oer wercke nyet duen myt tijde noch myt
getael **W**at dese eigenschap sold oen ducht een hym-
der sijn an die alrebeste waerheit **I**nd sold acck belet
te ind hyndere oere vrye ynkier to gade **H**er sy sul-
len sich pyne ledich to halde: omb to hoere ind to begrippe
dat heymeliche ynspreke ind dat ynberecke gudes in
iuber zielen **I**nd daer na dat sy dan va byne gedreue
werde va gade: daer na sulle sy oen to gade vueren
ind gade antworde **A**lso als oif die ziel ons here ihc **+ Werde**
su xpi vry ind ledich is **I**nd ontfenge sonder onderlaet
mye graue va syne hemelsche vader **I**nd is sich seluen
sonder onderlaet weder yndragede volcomelick myt
danckbarige laue: der vaderliker hoedheit myt een-
re gotliker beredichheit **A**ldus solde dese yngetierde
mynsche sich selue sonder hyndering yndragede sijn
na den eischen des gotliken vermanens **I**nd dese op-
gericht tot de hemelsche vader myt danckere laue
yn onse here ihesu xpo **E**var dit spreke ick ind meynd
dit va mynsche die myt verbonde en sijn oer getijde
to halde **A**ls priester monye ind nonne **W**at die
sijn daer to verbonde oer getijde to halde **I**nd dat
muet gedaen dese al soldt oen hyndere an oere
vryen ynkier **I**nd wercke der karitate ind myne mu-
te gaen voer dat beschouwe als des noet is ind rede is
Her die graue aenhangede mysche: die noch onberucht
sijn **I**nd die die gelbarige ofenping ynbendichs leuene

nocht niet gesmaect noch gebuelt en hebbe: **D**aer
voer so haldet: dat de mysche orberliker md nitter
is dat sy guede vordendige wisse va ofenynge an neme
Ind als sy daer an gelet of gelyndert werde md die
ofenynge versume: dat sy dan daer af to onbrede sy
md ene wederstach daer af hebbe md een myshage
oers selfs omb dat sy versumpt hebbe. op dat sy dan
to ernstiger md to blytiger sy op een ander tyt to
den dienste gaede **M**er dat sy so grote eigenschap
daer an wille make: dat sy die bynging niet en wille
nocht en doere late: omb enygerhand gemeyn orber
die oen voer viel: dat is dwachheit **V**ant werke der
karitate md myne tot onse euckerste. die sy onse
beuade md gebade **I**nd die mucte gaen voer al wisse
md voer alt ofenynge als des noet is **D**at so die
des yntierens alleen wil plege **I**nd syne euckerste
in naede begeue: die en had nye recht yntiere noch
beschoukede leue: mer sy is bedrager in al syne leue
Ind haue alle dinge quede v da desen **I**nd als aet
oer ofenynge laten omb gemeyne orber **I**nd daer omb
to onbrede werde: so dat oen dunckt: dat sy got daer
mede vertornt hebbe **I**nd oen dunckt daer omb ver
duemt to sy: dat is een grote soetheit md geckheit
Ind dit komt va groter onbekantheit. md va gecken
anxt **I**nd va eygenre natuerliker myne: die die
mysch heft tot oen selue **H**ier op seght sint **Thomas**
va aquyno **G**elykerwijs dat dat quact md schede
lick ene mynsche to haert to berispe md to corrigere
Ind aet al to anxtfoldsich to sy **I**nd also wael mach
een mynsch syne consciencie to eng make: al to ruym
Vant consciencie die to eng is: die ordelt ducht voer
quact: dat nochtant guet is: gelyck als die ruime con
sciencie ducht voer guet ordelt: dat nochtant quact is.

147

Ind hier omb so wie begert een guet mynſch to ſijn
 ind gade to diene: die miet hebba haue al dinge
 gante geloue Ind een mynſch betruide in gade wat
 dat ſij die dinge die die ſinde vergeue **Al** onſe here
 ſprecke in de ewangelij aldus **D**ijn geloue heft di
 geſant gemaecte Ind hi miet al ſijn guede werke
 gade opdrage ind rupe dach ind nacht omb ſijn barm-
 herticheit Ind hi miet al ſijn toeberlact ſette in die
 genade gades haue all ſijn guede werke Want ſo wat
 mynſch die ſich ſaluer meer troeſte ind volduen wil
 myt ſyne eigene diene: dan myt betruide in gade
 die blyft altyt ſcrupellich ongetroeft ind onberlucht
 to gade ind en kan myt bekene die wyſe va guet ind
 quet **N**och onderſcheit tuſſche groetheit ind kleyneheit
 ſyne gebreke **A**lſo lang als een mynſch ſich buelt
 dat hi begert gades vry eige knecht to ſijn Ind oen to
 diene ſonder berijpe va doetſunde ind to leue na den
 heilige gebode gades ind na gemeyne geſette of ſtatute
 der heiliger kerke **S**o mach hi wael to brede ſijn ind
 en ſal oen ſelue myt ontſate noch ontfrade Want
 waer onbrede is daer en is got myt **A**ls dauid ſeght
 in de psalter **S**ijn ſtede is gemaecte in breiden Ind
 ſo mach hi wael in gade hope betruide ind geloue
 ind ſo wie auermeyt **C**riſtu myt guede werke betru-
 ide ind geloeft ind haep in gade ind in dat ewige
 leue: auermeyt die werke heilige paſſen onſ here Iheſu
 xpi: **D**ie blyft ſonder ewiguel myt **C**riſto ewelich
 behalte Ind ſal auermeyt hem ind ſijn verdienſte
 ewelich ſalich ſijn Ind aldus ſulle ſich die guetwilige
 mynſche huede ind wacht voer onbrede ind voer
 verborreheit ind ongeſaetheit oerre coſaen **W**at
 meen onbredige ind verborrede coſaen ſo en mach
 die genade ind gracie gades myt lichte noch wonen

Ind dees verborgenheit der consciencie: komt wa drijen
saken. **E**die eerste is een eenwillige aentwerdheit ind
een natuerlike eige myn: die wij tot onse selue hebben: dat
wij onse selue so lief hebben. **I**nd dit maect die consciencie
verborgen. **G**elijcker als dat maect een breedfarn
consciencie: dat een mynsch sijne selue verbyr ind
in al sijne werke eenboldichheit ind puerheit den
lof ind die eer guede suet ind meyndt. **D**ie
ander sake is: geestlike houerdij. Want in deser
sunderlicheit hebben sy een behage: Omb dat sy die
kleyne dinge so groot achte. Daer ander mynsche ind
daer omb want sy dat sy groot ind heilich sijn. **D**ie
darde sake is: dat sy achte oer menscheftige guede
werke wa byrte ind oen meer daer op verlate. dan
op dat eenboldige betrubbe guede wa byrte of op die
werdige verdienste der passie onse here ihesu xpi.
Tot ene heilige leue to ofene ind daer in to volstaen
ind daer toe to come: behoert grote wysheit. Verluch
te rede ind klare bescheidenheit ind grote werken
wa doeghde. **D**ect so muct een mynsch leue na ract
der verluchter ind der bescheidenre mynsche ind so
en mach sy niet dwelen.

Als een mynsch wordet befaert ind angbucht van
den boesen geest: ind sy sich gebrekelich vult
ind geneicht tot vleischelike sunde: **S**o sal sy in een
selue gaen: ind diuen op sijn oge der verstantenys ind
der rede van byrte ind sal ansien ind merke die edel
heit ind vrucht der doeghde: ind volkomenheit sijner
ziels ind vruchte des ewige leuens op die een syde ind op
die ander syde. sal sy ansien ind merke die vuytheit
ind onardichheit der sunde ind kleyneheit ind kortheit
der genuechte ind groetheit der pijn: die daer na volghet
ind kortheit des leuens ind die ewige schande die hier wa

148
komt **I**nd haue al so belueft die mynſch gaeds huld md
myne md ſijn heilige genade in deſer tijt **I**nd die blyt
ſchap van hemelrick in ewichheit **I**nd aect ſal me dyn
ke op dat lide onſ heren md ſijnre hoger myne **I**nd des
manichfoldige gueds dat hy ons gedaen heeft **I**nd dit
ſal hy ſeer wege in ſijne herte **I**nd ſette die ſunde md
die pijn der helle op die een ſide **I**nd die doeghde md dat
ewige leue op die ander ſide. md beſien wulck hy kiefe
wil van deſe ewen **A**ls dat ewige leue to verbringe om
die ſunde to late **O**ff die ſunde to duen. md die ewige pijn
daer van to hebbe **W**ant daer en ſijn myt dan ene wege
to gaen **A**ls een to de ſide: die ander to de doeghde **D**ie
wech to de ſunde leidt onſ ter helle wert **I**nd die wech to
de doeghde leidt onſ ten hemel wert **W**ille hy nu to
gode come. md ſeker wege des ewige leuens: ſo muete hy
gaen de wech ter doeghde. md ſchuſſe die ſunde md die
wromelich wederſien **I**nd muete onſ ſelue krachte md ge
walt duen **I**nd haue al ſulle hy onſ quede dat hy myt
weder om en ſien: op die ydelheit deſer werlt md to ge
nuichte der ſunde **W**ant ſo wie ſijn hant ſleet an die
pluech: dat is die een guet leue begynt md weder achter
wert ſynde: die en is myt bequeem ten ewige leue: dat
ſijn die woerde ihesu xpi **O**ch is alto ſeer to bekarme
md to pame: dat die genuchte der ſunde. ſo menigen
edelle mynſch verleide md bedrueghet. md maect een
ene knecht des vyants van der helle **O**ch wat al ver
lyſt hy: die dat tijtliche guet: kuyſt voer dat ewige guet
Daer om heeft got de mynſch gemaccht: op dat hy een
haue al forme md ſchoonheit der creatur. laue md diene
md gebruycke md geheel myne ſold **O**ch wat gebrueck
des all in der werlt: die van de wege gueds geguen ſijn
Ind myt liſt md myt liefde der creatur onſyncken
Ind die blaerheit des gotliche liſts verlieſen **A**ls die meis

ter der pentecost seght. Verdonckert sijn sijn in oer-
re geestheit. Want als onse ziel ander myne dre-
get. ind anders waer genuecht suect. Dan tot
Ihesu xpm. so sijn wij in den wege des ewige doeds
Och hoe mensch elck mensch. heft omb een kor-
te tijtelike genuechte: die auer naturlike myne ind
die grote guedertierzheit die onse Ihesu xps so bue-
lick bekeft heft. myt alle vergeten. Ind hier omb
is to beta. **D**o wie begert een suuer reyn leue to
leide ind een lief cristi to werde. die muet sich
pyne to halde saue pinte die hier na volgen.
Dat eerste pinte: dat is dat wij versmaen sullen
ind onachtigam wese alre tijcliker ewe ind rijckdom
der werlt: ind pyne onse licha to castien myt beschei-
denheit ind sullen versmaen al gemaect ind genuecht
des lichams. der gheen noet en is. **M**er hier muet
sich een mensch quede. Goer die schallichheit des boe-
sen geestes die de mensche by wyse pleech to rade to
kleyn ind to nauwke noettruffe to neme: op dat die
mensch sijn natuer verderf ind onre werd in den
dyenst gaede ind also sijn ofering ind sijn vrien
ynkier to gade verliesse. **H**ier omb is bescheidenheit
groete noet. Want een mensch sal sijn licha be-
dwingen. mer myt verderue. **D**at ander
pinte is: dat hy gheen creatuur an sich en treck
noch sich en laet trecke: daer sijn vryheit wa byne
yet mede gelyndert mocht werde. **W**at so lang
als een mensch yet myt eigenschap: ind myt na-
turlicher liefde besittende is ind myt myne hang-
gende is an den creature: so en kan hy got myt
volcomelick gemynen. **M**er als hy al onlyckheit
ind al myddel af gelachte heft: so mach hy verlicht
werde. ind got myne ind sijnre gebruycke. **W**ant

149

got wil roeste in sijn woning make. in ene sude
 re repne herte. **I**nd daer in wil hy wese in wonen
 Dat derde pūte is: dat die mynscly myt grote ernst
 schulde die persone. **I**nd die dinge daer hy na natur
 liker krankheit yd meest geneight is. **I**nd hy sal
 sich self huede. **E**n schalcke gesicht. **I**nd schulde die ge
 seltschap der ghoeue die hy weet: dat een mynen
 myt werltliker afdragender myne. **I**nd hy en sal nye
 mat wille hoere. **E**n oerre myne. **W**at vierde
 pūte is: **D**o elken al vrouwe persone. waer een mach
Ind men sal also schemel in so bloede sijn: dat men
 myt wese en sal myt enige persone. in heymeliche
 steden als man myt vrouwe. **I**nd vrouwe myt man
 ne: hoe geestliet dat sy aect schyne to beson. **W**ant
 also lang als die mynscly lichelick bellege word in
 der nature. **I**nd sich selue noch geneight vndt to
 der herle in den creature: so behueft hy altes nab
 op sijn huede to staen in d' anxt. **I**nd hy sal sich haue
 al huede. **E**n soel wandelinge. myt ongelijcke per
 sons. **I**nd haue al die oersake der sūde. **W**at onbe
 huede wandelinge myt onbeleefte persone. die duat
 vermydent verliese. **D**at vyfte punt is dat men
 liker. medige gekruyde spys in drinck. **I**nd schoen
 in verthende kleder versmaen sal. **W**at smacch in ge
 nuecht in ete in d' drinck to suecke of in kledere. of
 in troest of in behage der mynscly: dese dinge verley
 de den mynscly in d' brenge de in een onkyns leue. **D**at
 sefte punt is: dat een mynscly sal sijn ore in ogen
 huede. op dat sy gheen dynet. **I**nd sich en trecke myt ge
 nuichte myt luste of myt liefte: dat een myddel tussche
 got in sijnre ziele mach make. **H**er hy sal sich selue vly
 tige to huede dat hy ongebrange bliff. **E**n all ongeordy
 nender liefte in begerte tot yemans. **W**ant daer en

Worde die mynſch ſyns ſelſe ongelieldich Ind verluſt
ſine Driſen ynker to gode **E**n dat ſeconde punt is
dat die mynſch die in vermyſcheit. ind in der mynen onſ
here begere to bliue: den is noet dat ſij wandelle ind
oer gemeenſchap hebbe myt guede weye mynſchen
On ſulle waſte waſte ind bede ind ſoberlick leue ind oer
notruſte neme: **G**ern leſen ind acck hoere dat woert
gueds Ind alreſt ghem allcen ſijn Ind in de creature gheen
genuechte to ſuecke noch begere **H**er de ſuecke **I**heſu allcen
dringe gebedel ind waſt gebortelt in onſ harte. gemar
telſt. gecruſt gegeselt ind geſtorue voer all mynſchen
die ſynre gemade begere **L**aet onſ dan all genuechte ind
blaſſicke begerte no wa onſ driue ind der vertijen op
dat wi myt onſe lieue gemynde **I**heſu ewelick moege
reynere ind leuen

In wil ick woert leere ynt gemeyn woec een mynſch
die bekeringe wederſtaen ſal. op dat hi myt dan
in verbode en waerd **E**n dat verſt dat hi dien ſal als
hi bekaert wordet tot enyge ſinde: ſo ſal hi alto hant ſich
to gode lieue ind ruſpe oen aen ind die mueder der barm
herticheit maria. ind make een **C**ruys voer ſyn harte ind
ſpreken **O** almachtige ind ewige got. op dat mijn ziel
verduſte ind beſette die ſtede ind dat ampt die hoſen
geſte: daer hi in gelaefte. **O**n in ewelick gelaefte ſold
hebbe. hebbe hee hi volſtendich gebleue **D**o bid ick to
hant ind begheer: dat ſo woec ducht deſe hoſe gheest: des
omynſchelike gedachte tege myne **W**ill in mijn harte
ſeynde: dat dan ſo ducht dit gelaefte al mijnre begerige
onſprekelic loff ind onſprekelic werck der dancke
ſij di in die ewige ewichede **I**nd ſo ducht ick deſe ſudige
valſche ynſeyndynge lyde. dat ick di dan mach offeren
myt ymyſcheit mijnre harte die alre begerlyxe offerhand
des laefte auermints onſe here **I**heſu xpm Amen **D**at in

750

Ind hi sal bekene dat hi van oen selue myet en vermocht
 den vyant to wederstaen hier om sal hi al sijn toeverlaet
 settē in got Ind lenen altoemael op oen **Wat** soe
 een mynsc sijn krankheit naere bekent ind bloete
 liker op gade lent ind rust. Soe hi starker is ind
 van gade bet onthalde wordē Ind hier ombe eest dat
 hi duchtē siue ind wancelle als hi bekent ver
 de: **O**mb dat hi myet to hant en lope tot onse here
 ind sijn hulpe siue ind begere **W**en sullen hauer hebbe
 die macht to gade die bekering to wederstaen: dan
 en onse selue Ind hauer tot sijn lieue wil staen: dan
 wonsche to hebbe **W**ant daer hi bloetliken op gade
 lene ind ruste: daer sijn hi onuerwintlic ind daer
 en mach onse die vyant myet dūen **D**at ander dat
 hi dūen sullen is dat hi myet blann miedich en sullen
 werde noch verslage: **N**och die bekering myet swaer
 lic noch moechlic neme en sullen **W**at so hi die beka
 ring swaerlicter ind moechlicter neme. **W**oe hi den
 vyant starker tege ons maken: **M**er hi sullen die
 neme recht of een kont onse an blaste: ind myet
 achte Ind hi en sullen onse myet ontfien: mer onse
 selue seuerde ind vromelic stonde ind spreke **E**
En hi boete vyant: dit sijn dijn vroming ind dijn
 listige insprekinge. dese beken ic waer **I**c en acht
 der myet **V**oert sullen hi dūen als onse here Josue
 leerde aldus *Confortare et esto robustus noli timere*
Dat beduyt aldus **W**oeft gestandē ind sturck ind
 en wilt myet ontfuchten **D**en derde mael sullen
 hi so vrie als hi bekent werde: den vyant haeste
 to wederstaen ind en sullen der myet in onse late come
Want so wie sich vromelic sett tege de vyant: die
 verpacghe aen **A**ls sūt **I**acop seghe *Resistite diabolo*
et fugiet a vobis **D**at is wederstaet de vyant ind hi

sal ea v blise **E**ten viend mael: die mynsch
die sich quede wil van sände: die muet sich ofene
in dat lyde onse here ind gern in enichheit sijn **I**nd
sal sijn harte ophesse to gade: **I**nd sal ynnich. binnich
ind volgherdich sijn in sijnre ofenynge ind gebeden
Ind sich alleen bekumere myt guede werke **W**ant
die ynnige ofenynge. ind die mynliche gedechtenys der
passien ind des cruyf onse here ihesu xpi sijn onse
wapen daer wy mede bediste sullen tege de vyant
ind tege onse eygen vleysch **D**o waer die vyant gelba
ryge daeghlyc synde daer muet hy bliuen **I**nd myt
oetmuedicheit wordet die mynsch noch bet bet gesquede
Onse lieue here let menige bekering in ons kome
op dat wy onse brandheit sullen bekene: dat wy ea
onse selue myt en hebbe noch en vermoegen. sonder
die hulpe gueds onse lieue heren **I**nd die den vyant
wil verbyne: die muet nab op sijn quede staen **I**nd
sijn selve vertijen. ind kleue an gade myt hartelic
ker myne **I**nd hier om die myt gesfent en sijn in
doeghde. ind myt binnich noch duernich en sijn in
oere gebede **N**och sich to gade myt en kunc gebuege
die hebbe kleyn wederstant ea byne tege de vyant
ind lichtelick werde sy verleide ind verbyne **E**ten
vifte mael: so sal die mynsche sijn bekering apba
re ind toene ene belcefte quede man **W**at daer
mede so wordet die kracht des vyants alre meest neder
geslage **A**ls die heilige vaders betuge **M**er dit sal
een mynsch diuen yn dat gemeyn. **A**lso dat die priester
verstaen mach wat hy meynde. **M**er die schuldheit
der gepynse des ymbals: der en darf een myt segge
hy sonder **W**ant dat is bybyle ontzemelick ind selic
melick to segge. ind to hoere **S**iedt en is ymbal geen
sude **W**ant nyemat en kan sich daer oer gesquede

151

Want dat ene mynsche ynkome tege syne danc mit
tege syne wille. Wat dat aech of hoe grof die ymbal
sin: sy en besmette den mynsche niet. **W**ant
als die mynsche mit der bekeringe gemort wort
tege syne wil. **S**o wort hy in der bekeringe ind in
den lyde gereynicht. **G**eneiget to wese to gebuele
die sunde: dat en is gheen sund. Mer als me die
geneichheit ind die genuechte gebuele ind daer willems
by blyft: sonder stryt ind niet an wederstet: **S**o wort
dat grane degelyce sunde. **I**nd aech als men die ge
nuecht begeret ind suecht mit de gepynse in onsu
ueren beelden: so wort die sunde noch meere. **M**er
is die mynsch onbekuedt in wandringe mit enyge
persone. **I**n waerde. in werke of in teken ind hy
dat ofene wil: **S**o wort hy syns selfs ongelueclich
ind verlust syne guede yntier ind veelt in een beest
lick leue: sonder volbrengende der werken. **I**nd die
gheen die sich aldus ontgaen heft: die sijn dat hy syn
sunde to hant byget waer gade ind syne priester mit
oetmuedige herte. **I**nd pyn self boert an to luede: so
mach hy dat genade synden. **I**nd als een mynsch
behaert worde: so en sal hy niet pynse op die barm
herticheit gade. dat die groet is: Mer hy sal meer
ansien die rechtferdicheit gade ind den taern gade
ind dat hy got vertornt. **I**nd dat die mynsch bermale
dit is: die die sunde duet op die barmherticheit gade
ind dat oen got genedich sal wesen als die helige scriftur
seghet. **A**ll heft onse here den mynsche den syn sunde
leet syn ind wil bygete ind penitencie duen genade gelaeft
hy en heft nochtat den gheene die quaet duen niet
gelaeft dat sy gelovige woude da oere sunde sullen
fringe of dat sy gelovige penitens sullen duen. **W**at
men en sal omer gheen quaet duen: omb enygh gae

dat daer van kome mocht. **I**nd hier omc want by
des seker sijn: dat al die ghoene verdene die genade
gaede: die sich ppen dat quact to late ind quet to duen
Ind dat al die ghoen die sünde begaen ind bedriue dat
die vertorne got ind verliesen sijn genade. Hier omc
laet onf myt gantse vlyt die daeghde efene ind gade
anhangen. **I**nd die quade gemuechte der sünde schuben
ind vlyen.

Dat sijn huyde des dages voel mynsche in geistelic
ken schijn: die wonderlike seer bescreut werde
myt druck ind swaermuedicheit oers harte. **I**nd omc
dese mynsche to hulpe to kome ind raet to geue: so
sijn drie dringe to marche. **E** Dat yerste waer ba
dese swaermuedicheit des harte komt. **E** Dat ander
wat buet ind medicijn men dat beste duen mach
omc die quala ind druckens des herte mede to ber
driue. **D**an de yerste is to weten: dat dese swaer
muedicheit komt somtijt ba voergelede onlyd
samheit ind ba onthent of adsterblyue der dinge
daer me na gestaen heft myt onbeschedenre begerte
ind dat men der derue muet. **A**ect so komt die
swaermuedicheit auerlang ba melancolie ind ba
quade humore: die in dat hoesst kome. **W**at als
ene mynsche sijn gebreke voergehalde werde ind
hy sy dan ordelt na der rechtferdicheit. **I**nd hy
dan sijn versumens in de doeghde in de dyenst ga
des anset ind marche: hier ba komt grote druck
in de herte. **A**ect so pleech onf lieue here sijn
bituerbare vriende to priue of sy oen getru sijn
ind ontrect oen alle smaectlike gebueke ind
traest. **I**nd let sy arm ind ellendich staen op oen sel
ue: in een wueste duede ellende in helscher dwaf
termyt. **I**nd aldus mach me bekene waer ba dat

112

dese swaermuedichheit mid druck komt **I**nd sunderling
 so komt dese swaerheit mid druck **E**n onstedichheit des
 herte **I**nd **E**n onutter bekoming des herte mid **E**n
 ydelre sonde **I**nd menichfoldichheit der fantesien mid
 der gepynse **I**nd by wylen komt die druck **E**n onge-
 sontheit mid swaerheit der nature **O**p **E**n quader
 traechheit mid verdriet die een heft tot de dienst guede
Iest is die boese geest onder wylen een sake des drucks
Want hy arbeide daer na: dat hy ons bedructe mid
 bestere mach **I**nd onse ynwendige brede beneme
Ind dat verheugt ons here got by wylen omb onse
 mysdaet wil **I**nd op dat wy myt den lyde gepurgiert
 moge werden **A**est is verborrenheit mid swaerheit
 der consciencie een saek des drucks **M**er sunder-
 ling die principaelste mid die meeste saek: daer all
 druck mid onbrede **E**n komt: **D**at eyge ongeordy-
 merde myne ind anxt die wy tot ons selue hebbe
 dat wy ons self so lief hebbe: **I**nd so voel wille mid
 verliesens late in alle dynghe **I**nd ons selfs wyning
 also voel sueten **O**est also lang als een mysch sich
 selue aldus myt eygenschap besyt: so en kan hy gene
 rechte brede gehebbe **W**ant nimmermeer en ge-
 duert onbrede in de mynsche: ten komt altyt van
 eygene wille: men weets of en weets myt **I**nd hier
 omb die myt dese druck mid swaernysse belast is **I**nd
 begert myt der hulpe guede **E**n sich to drijue **I**nd yn-
 wendige brede wil verfrige **D**ie sal sich prync-
 yndert to gaen in die heymelichheit mid enghheit
 syn harte **I**nd sal all die versenode gedachte **I**nd all
 syn synlike krachte **E**n blyue mid **E**n byne: stanclick
 yndert halen **I**nd sal syn siel mid syn consciencie auer
 myts verlichte reden: ernstlick mid heymelick doer-
 vare **I**nd sal nab toefien mid merke: waer dat een

let ende wat oen let ind spreke tot sich seluen
Wat is di: Wat gebreect di: Ind so sal hi sonder
elken synde ind bekene in sich selue: dat oen niet
en gebreect: dan ongelatheit syns wilke. **O**f hi en
heft niet dat hi gheern heb **O**f hi gebreect in sich
ind heft des hi gheern quyt weer: ind niet en wil
hebbe. **E**n hier en komt all druct ind lyde ind
sunde ind all quaetheit in alle mynsche die leuen
op ertrich: geestlick of welcllick. Ind dit komt all
en eigene verbuerde wil. Ind hier omb sal sich die
mynsch sich selue ondersuete of hi yet sich selue
in enyge eygenschap syndt belett ind in onuerterghet
Wat hi sich to hant oetmuedelick laet ind geue sich
onderdaen gade. Ind niet syne vryen wilke ene ge-
helen onderganc die den liefte wilke gaeds yn all
dat op oen come mach en byne of en buyte. In alre
bedruefens ind swaermuedelickheit: die got auer oen
ghenye ind gestade wil in deser tyt of in ewichheit.
Wat hi dat verdullichlick ind wellichlick lyde sonder
enich weder spreke of muermuere. Ind die mynsch
en sal anders niet begere noch wilke: dan die liefte
wilke gaeds geschie in oen: ind alle creature. Ind hi
gheyt meye ind niet monde ind niet de herten
lieue here: also ghijt hebt gemeent niet my eer
ick mynsch wart: so geschie v liefte wil in my.
Die mynsch die daer leet sonder berispe en
doetfunde: Ind sich selue al geheel onder gade
gelate heft: den ceft al lichte so wat got niet
oen diene wil. Ind hi sal al dat oen toekomt ont-
fange als en der hant gaeds. Ind got in allen
dyngge tegenwoordichlick neme. Ind sal got danke
ind loue en all dat hi oen toeseyndt: ind sal
alre spreken lieue werde gebenedijde vader:

153

Dijn heilige wil moet gescheen. in der eerde als
 in den hemel: **I**nd dat dat sine goest lat sin ake
 dan all dat hi wonsche mach. Want die mynisch
 die anders niet wil: Dan got wil: die heft recht
 brede. in den kran ghene onbrede gehele. **E**en
 andere mael: so sal die bedruckte bedruckte mynisch
 sich ernstlike pijn to efene: in beden in allen
 andere daegentlike werke to diene. **I**nd eest oen
 wael staer die geestelike oefening to plege of toe
 diene. **I**nd sich tot alle goede dinge to kieren hi en
 sal nochtant niet aflate. **M**er hi sal streve sucht
 in blage in barme. **I**nd die daeghe niet arbeit
 to verbede in to verbruge. **I**nd so verdient die myn
 sche dusten meer: dan of hi grote sueticheit in smaect
 hed da gade sonder arbeit. **I**nd als oen dunckt dat
 oen got verborge is: **I**nd oen mede dunckt dat hi
 alre daeghe quyt is. **S**o sal hi sich selue seer ver
 oetmuedige: in spreke. **L**ieve here: ick en bin
 dijnre genade niet verdich to ontfange. **M**er er
 loft my doch: dat ick di mach diene. **L**ieve here
 all hebdi my begeue. **I**ck en wil v nochtant niet be
 geue. **I**nd ick wil v ebelich even in myne als een
 kinne sine vader. **O**yet aldus en sal die bedruckte
 mynisch niet staen na smaect in na sueticheit.
Mer hi sal sich selue oprichte mit danck in laue
 in dese seluer een heel offer gade: mit ene ge
 hele auergeue sijn selfs. in alre gescreuen dinge
 ge. **I**nd ruste mit meynge in myne in gade laue
 al sijn ynnolgende werke in oefening die hi diene
 mach da byne of da byte. **I**nd bliue hier mede to
 brede. **E**en derde mael: sal die bedruckte mynisch
 sijn wandeling make: mit goede mynische: die gern
 ynnichlic in gottlic spreke da gade: **O**p dat hi van

oeren woerde beloght mid ontfangt mach werde
mid een guet exempel daer an mach neme mid te
halde. **I**nd hi sal van oen oerz gebedes begeren
mid aect alre gueder mynsche. **I**nd hi sal sich vo
so schude: dat hi niet ledich en si. **M**er omer te
komert sijn myt enge guede werde. **V**a buyte
Ind sal sijn werde ducht verbandele als nu dit
mid dan dat: **O**p dat hi myt der onledicheit sijn
druck. **V**a bynd vergete. **E**en vierde mael
so sal die bedruckte mynsch auarderke die auerulue
dige guedertierenheit gades: die hi oen belonst mid
gedaen heft. **I**nd sal aect ansien die grote genade
mid gracie: die hi noch duet: yn den dat hi oen liden
mid verdriet toe seyndt. **W**ant niemant en kan
myt woerde begespreke: noch myt te sijn gedent
ken: **W**at groter ongemetenre verborgen selicheit
gelege is in liden. **D**ie alre getruibeste got: die
sijn vriende verfare heft: tot also groter hoochheit
to come: so dat hi selue oer selicheit wil besen
Ind als hi sijdt dat also niet en leue: als oen toe
behoert: **S**o let hi si ducht veruolge mid bestoert
werde myt grote swaren druck mid liden: **O**p dat
si also die selicheit verkrijge: daer si got toe ver
spen heft: **W**er si willen of en willen. **I**nd dit is die
aueruloyende guedertierenheit mid trulle gades
Ind hier omb so fall die mynsch gade dancher sijn
dat oen got der ere mid genade gunc wil: dat hi
wat liden mocht op dat hi gade daer mede wat gelijck
werde mocht: mid oen also nauolge mocht. **E**n
ongelijck meere mid verdiger: aen kleyn liden to
heble myt verduldicheit: **D**an voel groter besenning
mid werken. **I**nd daer om so en sal men gade niet
bidde: dat hi ene die bekering mid dat liden afneem

154
Hier hi sal bidden om verduldicheit in den lyde ind
oec got die last wil helpe dragen. **E**n enstaen
mael: so sal die bedruete mynsc pynse om die grote
nuttricheit die van den lyde komt. Want got wil
sich selue oec to loen geue om yllich lyde dat men
va myne lyde: ya woe kleyne dat aect is ind woe lyde
maere is: woe dat sich got oec selichliker geue wil
in den lyden so bekent sich die mynsc selue ind merckt
dat hi buyte onsen heren myet en mach staende bli
uen. Ick so word die mynsc daer mede gedrongen
ind gesamet tot sich selue to wat tijt hi in lyden is
die anders alto mael sold bittens wichte: op slecht
licka genuecht ind begerte. **W**at lyde reynicht
den mynsc va syne sunde ind so en dan menige
ongcoerdinuerde blyscap gehadt hebbe. yn onse
selue ind in onsen sunde: so eest wael bilick
ind behoert wael: dat hi aect wat druckensse
ind pyn daer voer lyden yn beterninge onser
mysdaet. **W**ant den mynsc die eens een
doet sijn gedaen heft: dan en sold va recht na der tijt
nimmer lyden to swaer werden. **E**ck so maecte
dat lyde den mynsc wacker ind ernstiger in
den dynste guede ind behoert de mynsc van
alle quade daer hi got in vertorne mocht. **W**
at en is gheen lyde bittendich noch inbedich
so kleyne dat en heft een lykenys des hoge werde
lydens onse lieue here Ihesu xpi. ind maecte den
mynsc deylachtich des lydens onse heren. **E**ck
so en sold onse va recht onse lyde myet swaer noch
bitter wesen: als wi aensien wolde ind gedyncke
dat die suete mynliche got so wael moeyenssen
bitterheide ind pyn gelede haft. **O**p dat hi geen
pijn lyde en sold. **H**ier omb lieue mynsc to

Wat tijde got verhengt mid gestaedt: dat is lyde
mid verdriet toa komt: **D**o en suldy is niet bedrue-
ue. noch meynde dat is got vergete heft **M**er
ghy sult is verblide. Want hy is. sich selue gelijck
wil maken **W**ant wat was anders dat leue ons
here ihesu xpi op ertrut: dan lyde mid verdriet
armuede mid ellendicheit **W**at die meeste spreke
hed got amich dynet beter mid edelre bekant: daer
hy die mynschelike natuyr meer edeliker hed moge
verheffe dan myt lyde. of myt williger armueden
mid myt ellendicheit to lyde. **H**y heb dat verbaer
self angenama **W**ant lyden mid verdriet to hebbe
is myne: dat is so fier mid so edel in sich self: **P**a-
konste hy des auernaturlike yet gesinate in den
geest mid gabuel: in die bynenste lydelicheit ons
here ihesu xpi: **N**immermer en solde hy des lydens
quijt wille wesen: mer hy solde gode altoes bidden
dat hy geestelick lyde mid verdriet altyt mochte heb-
ben **W**ant die myne an mach niet ledich wesen: in wil
altijt wercke of lyde mid verdriet to hebbe **I**nd
lyde mid verdriet to hebbe dat is die rechte wech
to den ewige leue **M**ach en mach in dat rike
gode come. hy en miet omer yet arm daer geest
wesen mid gelatens willen **H**ier omb is to bra-
gen **S**ynt dat lyde so edel mid fier is mid so gro-
te nutticheit ynbrengh: waer omb dat hy dan
so noed lyden: **D**at is daer omb. dat hy so
luttel myne hebbe tot gode: **I**nd so veel myne
tot ons selue **I**nd dat hy so selde dencke an
dat werde lyde ons here ihesu xpi **I**nd acht
omb dat hy niet en dynet an dat grote loen
mid omb die vrucht: die daer bereit is de ghoeue
die verdullichlyck lyden **O**ns lieue here spreke

155
Die my wil volghen. Die vertijc sijn selfs ind heere sijn
cruce op ind volgh my na. **E**n dat cruce is peniten
cie ind lyden in verduchheit. Ind die blayflicke ge
nuetheit ind begerte neder to drucke myt beschoy
denheit. **G**ot gef onf hier to liden al dat onser
sien noet ind nūt is. Ind onf cruyt oen also na to
drage: dat wi in oen ewelick verduchde moegen

En is to wete: dat got sijn guedertiericheit men
mygerley wijs toent in de mynsche. **E**n die crac
ke mynsche suecte hi. ind suecte myt oen ind trecke
si na sich myt smake ind sueticheit. op dat si oen
myt en ontballen. **E**n den starcke geest hi slege
lyde ind bitterheit: op dat si to bromer ind to ernsti
ger werde ind to supriger in sijnre myne. Ind op
dat si sich to bet moege ind sulke huede van allen
sunde. Ind want exempel dact meer beruere die
heere der mynsche ind den syne: dan woerde. Want die
naerre leiden. **S**o wil ic een exempel toene in wulcken
wi prouue moege: dat die ghoen die dat meest sma
kes van gode hebbe: die en sijn altyt die liefste syn
de gades myt. **M**er die ghoen die sich selue dat meest
vermyen kune ind die lyde ind verdriet verduchdelichste
ontfange kune. **D**at was een ymich vrouwen
mynsch ind hoort op een ^{tijt} mysse: ind als onf here got
goboert was: so sach si dat een alto schonc kintken
op den alter liep. Ind hi den selue alter saten drie
sonfrouwe die aect die myss hoerde: doe liep dat
kintke to den alter. ind nam die een sonfrou vrient
lic hi der hant ind in sijn arme ind kuste si myt gro
ter vrientlickheit. **E**n die ander der liefste hi oer
sah op dat de ogen ind sach oer in oer ansicht seer
vrientelick. **E**n die derde nam hi hi der hant ind
stuech si myt sijnre supst in oer ansicht ind stiet si

myt syne guete ind belyfde oer grote ontfendich-
 heit ind daer na liep dat kyndte weder op dat alter
 ind to hant verloer sy dat kynt ind als die vrouwe
 dit sus gesien had so verbonderde sy sich seer wat dat
 beduyde mocht ind bgerde seer ymichlick to wete wat
 dat weer ind onse lieue here en wold oer des myt to
 geyge geapenbaert hebbe. ind sprack oer toa myt
 ene ynspreke aldus. **E** Die verste ionfrou der ic so
 grote vrientlicheit bekeet: die is seer wandel ind brande
 tot my ind lichtelick sold sy af valle wa oere gueden
 opsat ind sold sich weder here to der werlt: weer ic
 oer myt so vrientlick ind so guedertiere. **E** Die ander
 die let sich lichtelick genuege: yn den dat sy yet smaecte
 ind sueticheit wa myt hebbe mach. **E** Mer die derde
 is myn vuerkeert bruyt ind wat bitterheit ic der geest
 sy blyft my nochtant alijt gestedich ind getru. ind
 hier an moge sy mercke: dat die meeste selicheit noch
 heilicheit myt gelege en is in die meeste sueticheit
 mer als sy verdrict. lyden ind weder spuet oetmoe-
 dichelick ind verduldich gelinde konen ind gade daer van
 dancen ind lauen ind verblyde onse in onse lyde ind
 die ghoen lief to hebbe die onse quact duen ind dat is die
 hoghste gnat in der mynen

I Etulus nolter floridus Dese woerde staen
 gescreuen yn der myne bucke ind syn gesproken
 to lane eenre reynre siuerre consciencie ind syn al-
 dus to diynde. Onse bedden is gebluemt of bloeyende y
 Also ongelijck als daer is een woenentlick schoen bedde
 dat schoen myt rosen myt seligen ind myt menigerley
 schone ind waelriekede blieme gebluemt ind auar-
 stroit is: daer men suetelick ind genuechlick op reste
 mach. **E**ne ongeraede acter. die vol doyn ind vol
 distelle ind onfruyde is. Also ongelijck cest omb een